

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Erzincan University Journal of Social Sciences Institute

2022-15(2)- E-ISSN-2148-9289

**YEKTA KOPAN'IN BANA KUŞLAR SÖYLEĞİ ÖYKÜ KİTABINDA
MODERNİZME YÖNELİK ELEŞTİREL SÖYLEM ve İRONİ**

Critical Discourse and Irony About Modernism in Yekta Kopan's Story Book

Bana Kuşlar Söyledi

FEYZANUR KİRAZ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, , Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Graduate Student Erzincan Binali Yıldırım University, , Department of Turkish Language and Literature

feyzanurkiraz@gmail.com

Orcid: 0000-0002-0868-1766

Atf/©: Kiraz, Feyzanur (2022). Yekta Kopan'ın Bana Kuşlar Söyledi Öykü Kitabında Modernizme Yönelik Eleştirel Söylem ve İroni, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 15, Sayı 2, ss. 237-251

Citation/©: Kiraz, Feyzanur (2022). Critical Discourse and Irony About Modernism in Yekta Kopan's Story Book Bana Kuşlar Söyledi, *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 15, Issue 2, pp. 237-251

Makale Bilgisi / Article Information:

Makale Türü-Article Types : *Araştırma/Research*
Geliş Tarihi-Received Date : 11.05.2022
Kabul Tarihi-Accepted Date : 26.12.2022
Sayfa Numarası-Page Numbers: 237-251
Doi : 10.46790/erzisosbil.1115602

Yazar(lar), herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Turnitin/Ithenticate/İntihal ile İntihal Kontrolünden Geçmiştir

Screened for Plagiarism by Turnitin/Ithenticate/İntihal

Licensed by CC-BY-NC ile lisanslıdır.

YEKTA KOPAN'IN BANA KUŞLAR SÖYLEDİ ÖYKÜ KİTABINDA MODERNİZME YÖNELİK ELEŞTİREL SÖYLEM ve İRONİ

Critical Discourse and Irony About Modernism in Yekta Kopan's Story Book *Bana Kuşlar Söyledi*

FEYZANUR KİRAZ

“Çocukluk, çitlerle çevrilmemiş bir özgürlük bahçesidir. Düşünce atları özgürce koşar orada” (Kopan, 2021: 97).

Öz:

Yekta Kopan'ın eserlerinin pek çoğunda postmodernizmin izlerine rastlamak mümkündür. Yazar, eserlerini kahramanlarının bireyleşme süreci, aşk, yabancılaşma, yalnızlık, kopuk aile ilişkileri, iletişimsizlik, çağın getirdiği sorunlar ve kaçış temaları etrafında oluşturur. O, öykülerinde hayatın hemen kıyısında, yazı ve edebiyatla bir şekilde ilişki içinde, aşk ve evlilik hayatında başarısız, kendine bir yol ve yöntem çizememiş hikâye kahramanlarının arayışlarını, tedirginliklerini, yenilgilerini anlatır. Öykü kahramanları, modern hayatın kuralları ve toplumsal normlar içinde kabuklarını kıramadıkları için insanlar, toplumdan ve çevrelerinden kaçarak var olmaya çalışırlar. Kahramanlar büyük oranda topluma, çevreye ve yaşadıkları modern hayata eleştiriler getirirler. Yekta Kopan, öykülerinde modern hayata yönelik eleştirilerini *ironik* bir söylemle dikkatlere sunar. İronik anlatımın sıklığı, yazarın metinlerini postmodern çizgiye yaklaştırır. Kopan'ın öykülerinde postmodernizmin birçok özelliğini görmek mümkündür. Biz de bu çalışmada Yekta Kopan'ın *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabındaki modernizme yönelik eleştirel söylemi ironi çerçevesinde inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Yekta Kopan, *Bana Kuşlar Söyledi*, modernizm eleştirisi, ironi.

Abstract:

It is possible to encounter traces of postmodernism in many of Yekta Kopan's works. The author creates his works around the themes of individuation process of his heroes, love, alienation, loneliness, broken family relations, lack of communication, problems brought by the age and escape. In his stories, he tells about the quests, uneasiness and defeats of the heroes of the story, who are on the brink of life, in some way in relation with writing and literature, unsuccessful in love and marriage life, who could not draw a path and method for themselves. People try to exist by escaping from society and their environment because the heroes of the story cannot break their shells within the rules and social norms of modern life. Heroes mostly criticize the society, the environment and the modern life they live in. Yekta Kopan presents his criticisms of modern life with an ironic discourse in his stories. The frequency of ironic narration brings the author's texts closer to the postmodern line. It is possible to see many features of postmodernism in Kopan's stories. In this study, we will analyze the critical discourse of modernism in Yekta Kopan's story book called *Birds Tell Me*, within the framework of irony.

Keywords: Yekta Kopan, *Birds Tell Me*, modernism reviewing, irony.

1. GİRİŞ

Türk edebiyatında 1970’li yıllardan sonra görülmeye başlayan postmodernizmle bireyin iç dünyasına yönelim artmıştır. İsmet Emre’ye göre postmodernizm; “modernitenin pratiklerinin modern teorinin düşlediği bir zeminden çıkararak kendine yabancılaştığı, kendini dönüştürüp yeni bir dönemi başlattığı sürece verilen addır” (2006: 34).

Kopan’ın öykülerindeki modernizme yönelik eleştirel söylemleri daha iyi anlayabilmek için çalışmanın bu bölümünde ironinin tanımına yer verdikten sonra mizah, satir ve parodiden ayrılan yönlerine kısaca dikkat çekilecektir.

İronik söylem, Batı’dan aldığımız bir kavram değildir. Türk edebiyatının geçmişinde öteden beri var olan istihzâ, mizah, tâ’riz, kinâye, tecahül-i ârif gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla ironi hakkında çok farklı tanımlar yapılmıştır. Fakat üzerinde ortak bir karara varılamadığından ötürü her kuramcı kendi anlayışına göre tasnif girişiminde bulunmuştur.

Osman Konuk, ironi kavramıyla ilgili şunları söylemiştir:

“Edebiyatta ironi gerçeği görünür kılmanın bir yolu. Bu durumda gerçek bazen, flulaştırılmış, örtülmüş, bulanıklaştırılmış, bozuşturulmuş olabilir. (...) Edebiyatta ironi, bu anlamda, ‘dil zindanını’ bir an için aydınlatan bir zeka anahtarı. İroni, gerçeği ve onun bilişsel, dilsel kurgularını tersindirerek, gizli mutabakatlarla kabul edilmiş büyüklükleri ‘küçük düşürür’. Zaten kelimenin Grekçe ilk hali, kendini küçük düşürmek anlamı da taşıyor” (2007: 135).

Bir başka ironiyle ilgili görüşlerini dile getiren ise Ulaş Bingöl olmuştur; “Edebi bir mod olarak ironi, anlatımın renklendirilmesine, mesajın daha etkili bir şekilde iletilmesine yardımcı olur” (aktaran Bingöl, 2018: 180).

İsmet Emre *Postmodernizm ve Edebiyat* adlı eserinde ironiyi, “İnsanların eğlenmek için sık sık başvurdukları ve çoğunlukla da kastedilenin tersini ima eden bir söz sanatı” olarak tanımlar (2006: 160).

Metinde mizahtan kaynaklanan ironi önceden hesaplanmış bir sonucu vermek üzere kurgulanmıştır. Daha çok fıkralarda ve hicivlerde kendisini gösteren bu yapı muhatabını önceden hazırlama ve aşama aşama sonuca götürme olanağına sahiptir (Tuğluk, 2016: 108). Mizahı anımsatan ironi komiklik ögesini kullanım biçimi yönünden ondan ayrılır. Çünkü ironi, ‘bilip de bilmezden gelme’, ‘alakasız sorular sorarak bilgiçlik taslayan kişinin aslında ne kadar cahil olduğunu ortaya koyma’ gibi amaçlarla ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle ironi, mizah gibi yüzeyde algılanabilen bir olgu değildir (Sönmez, 2016: 550). *Satir*, ironi gibi eleştirel bir üslubun ürünüdür. Satirle genellikle toplumun aksayan yönleri anlatılmaya çalışılır. Satirin, ironiden ayrılan yönü ise satirin propaganda amaçlı olmasıdır ve eleştirmeyi uygun gördüğü şeyi komik bir perspektiften anlatmasıdır.

Parodi yaparken özellikle aranan şey alaydır. Oğuz Cebeci parodiyi, bir ‘sentez’ olarak yeniden yorumlama ve buna bağlı olarak bir ‘fikir değiştirme faaliyeti’ olarak da görür (2017: 78). Oğuz Cebeci parodinin satirden ayrılan hususlarını şöyle açıklar: “Parodi ‘bitiştirme’, ‘çıkarma’, ‘ekleme’, ‘yoğunlaştırma’ ve ‘süreksizleştirme’ gibi tekniklerle ele aldığı metin üzerinden incelemesini yapar. Hedef aldığı şeyi kendi bünyesinin bir unsuru hâline getirir” (2016: 84). İroni ile parodi arasındaki farkların başlıcalarından biri metinde, parodinin anlaşılması ironiye göre daha kolaydır. Bir diğeri ise parodinin, ironi ve satiri bünyesinde barındırabilmesidir.

Postmodernist çizgide eserler yayımlayan Yekta Kopan, öykülerinde metinlerarasılık, üstkurmaca, pastiş, parodi, satir, oyun ve ironi gibi postmodern anlatı tekniklerine sıklıkla yer verir. Modern çağın getirdiği yenilikler ve değişimler, bireyin hayatında olumlu ve olumsuz yönleriyle önemli bir rol oynamıştır. Yazar yayımladığı son öykü kitabında anlatı kişilerini çocuklardan seçerek çocuğun yalnızlığını, bunalımlarını, kopuk aile bağlarını, pişmanlıklarını, umutlarını, çevreye yabancılaşmasını, kaçışını ve özgürlüğünü konu edinmiştir. Yazarın öykülerinde; modern çağın getirdiği baskı ve tekdüzelikten sıkılmış, isimleri belli olmayan kahramanlar aracılığıyla ironi örnekleri sunulur.

Vefa Taşdelen'in tanımlaması ise şöyledir: "Kökene Antik Yunan'a uzanan ironi, tartışmada kendini hafifseyerek, bilmezden gelerek ayrılmak, ayrıştırmak gibi bir anlama gelen 'eironeia' fiilinden türediğini" söylemiştir (2007: 53).

Peter Childs ve Roger Fowler, "Bir edebiyat terimi olarak ironinin kastedilen şeyin anlatılan şey ile uyuşmaması olduğunu belirtirler. Onlara göre birçok ironi çeşidi bulunmasına rağmen hepsi için geçerli bir kural vardır. Bütün ironi çeşitlerinde içerik ile söylenmek istenen arasında bir mesafe bulunur" şeklinde ironiyi tanımlamışlardır (Bingöl, 2018: 180).

Eleştirel bir boyut taşıyan ironi, postmodern anlatılar için vazgeçilemez bir anlatım tekniğidir. "İronide bir şey söylenir; fakat başka bir şeyler ima edilir. Dolayısıyla ironi, özsel amacına hatta içkin ifade biçimine rağmen postmodern düşüncenin ciddiyeti ve gerçeklik kurgusunun temelsizliğine karşı kullandığı bir araçtır" (Eliuz, 2016: 140). Farklı yollarla okuyucunun dikkatini çekmeye çalışan postmodern yazarlar, işlerini kolaylaştırmak için ironiyi kullanırlar. Postmodernistler özellikle de ironi ile modernizme yönelik eleştirilerini dile getirmişlerdir. "Postmodernistler, modernizme dönük sert eleştiriler yapmak yerine ironi gibi anlatılması gerekenleri üstü kapalı bir formda ifade eden ama aynı zamanda kendisinden yararlanan özneye de belirli bir üstünlük kazandıran bir araca başvururlar" (Emre, 2006: 161).

Türk postmodern anlatılarında ironi, postmodern metinlerde çoğunlukla kullanılarak postmodern metne anlam yoğunluğu kazandırır. Ayrıca, "Postmodern metinlerde ironinin amacına ulaşım ulaşmaması önemli değildir. Çünkü postmodern söylemde, sanatçının mesaj verme kaygısı bulunmaz, o sadece bir şeyleri gösterir." (Aktaran Bingöl, 2018: 184).

Çağdaş Batılı kuramcılardan Muecke, ironiyi gerçek anlamının gizlilik derecesine ve ironi ile yapılan arasındaki ilişkiye göre iki farklı grupta tasnif eder. "Muecke, gerçek anlamının gizliliğine göre 'açık ironi', 'kapalı ironi' ve 'özel ironi' olmak üzere üç tür ironinin varlığından söz eder. Ironi ile yapılan arasındaki ilişkiye göre 'şahsi olmayan ironi', 'kendini azımsama ironisi', 'saflik ironisi' ve 'dramatik ironi' olmak üzere dört tür ironi vardır." (Cebeci, 2017: 282-284).

Yekta Kopan, öykülerinde ironi kullanımının ona sunduğu imkânlarla hem güldürü hem de eleştiri yaparak çok katmanlı, üstü kapalı anlamlar oluşturur. Bu bağlamda çalışmamızda Yekta Kopan'ın *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabındaki ironi örneklerine yer verilecektir.

2. Bana Kuşlar Söyledi Adlı Öykü Kitabının Modernizm Eleştirisi Ve Ironi Açısından İncelenmesi

Yekta Kopan'ın son yayımlanan hikâye kitabı *Bana Kuşlar Söyledi* on iki (12) hikâyeden oluşur. Bu hikâye kitabında gerçekle gerçek ötesinin yani gerçeğimsi bir dünyanın sınır çizgisinde yürürken kimliğini bulmaya çalışan çocuklara yer verir. Yekta Kopan yaptığı bir röportajında çocukluğu şöyle tanımlamıştır: "Ben çocukluğu insanın doğup büyüdüğü, yetişkinliğe geçtiği gün terk ettiği ve bir daha asla gidemediği o uzak kasaba olarak tanımlarım diyor" (<https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/dunyanin-bugunune-cocuklarin-gozunden-bakinca-41825033>). Yekta Kopan, bu hikâye kitabında yetişkin her bireyin çocukluğunu bıraktığı o uzak kasabadan çıkarıp yüzleşmesi gerektiğine dikkat çeker. Ayrıca Kopan, hikâyede hayatta yaşadığımız sıkıntılara ve sorunlara bir çocuk bakış açısıyla bakılması gerektiği tavsiyesinde bulunur.

Yekta Kopan, *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabının ilk öyküsü olan "*Şarkısı Çocukluğun*" da on yaşındaki bir çocuğun gözü önünde önce babasının, sonra da annesinin madende çalıştırılmak üzere tanımadıkları adamlar tarafından zorla evlerinden götürülmesi ve bunun neticesinde ablasıyla birlikte yalnız kalan çocuğun ölümcül rüzgâra, korkulu adamlara rağmen hayatta kalma mücadelesini anlatır. Yazar, dispotik bir atmosfer içerisinde okuyucusuna, insanların nasıl çalışmaya mecbur bırakıldığını bir nevi köleleştirildiğini ve hayatın anlamını nasıl yitirdiğini metinde ironi yoluyla eleştirir: "Birkaç gece sonra yine geldiler. Kocaman, sarı bir arabaları vardı. Arabanın homurtusunu duyunca avuçlarım terledi. Seslerden korkuyordum. Paltolarımızı giyip kapıyı açtık. Bekliyorlardı." (Kopan, 2021: 11). Çocuk anlatıcı, tanımadığı adamların evlerine gelmesinden korkmuştur. Yazar, kocaman ve sarı sıfatlarıyla nitelediği arabayı adeta yüceltirken homurtu kelimesiyle de arabanın eskiliği ve çıkardığı korkunç sesi **ironik** bir şekilde tasvir etmiştir. Yekta Kopan, öyküde nereden ve ne zaman eseceği, ne kadar güçlü olduğu tam olarak bilinmeyen rüzgârı metafor olarak kullanarak **ironik** anlamlar yükler. Rüzgâr,

öyküdeki kahramanlar için korku, ölüm gibi kavramları çağrıştırır. Sıradan bir eylem olan rüzgârın esmesi hadisesini yazar öyküsünde **ironik** bir dille abartarak şöyle ifade eder:

Sonra laf Rüzgâr'a gelirdi, yine esecek, derlerdi. Neler yapılması gerektiğini anlatırlardı. Maskesiz, şapkasız, gözlüksüz sokağa çıkmayın. Bugün şu saatte esecek, yarın şu saatler arasında durmayacak, öyle bir esecek ki içine girdiği bütün evlere ölüm getirecek. O saatlerde sokakta olmak yasak. Böyle şeyler söylerlerdi. Zaten artık hiç çıkmıyorduk ki sokağa. Bazen daha önce hiç duymadığımız şeyler anlatılırdı; Rüzgâr'ı soluyunca dişleri dökülen bir adamdan, Ada'nın diğer ucunda tümüyle terk edilen bir kasabadan, madene gitmediği için aç kalanlardan konuşurlardı (Kopan, 2021: 12-13).

Yekta Kopan, öyküde rüzgâr metaforuyla çevredeki tahribatları ve kahramanların yaşadıkları sıkıntılı durumları, modern dünyanın son yüzyılda yaşadığı en büyük pandemilerden biri olan Covid-19 ile ilişkilendirerek **ironik** bir dille anlatmıştır. Hâlâ etkisi devam eden Covid-19 salgınının ilk dönemlerinde, sokağa çıkma yasağının uygulandığı ve nasıl ki sokağa çıkarken de maske, eldiven ve gözlük takılarak önlem alınmaya çalışılıyorsa metinde de rüzgâr'ın etkilerinden korunmak için neler yapılması gerektiği anlatılmıştır. "rüzgâr'da nefes almayın, dediler. Sakın içinize girmesin. Ciğerlerinizi paramparça eder. Damarlarınızı patlatır. Gözlerinizi yakar, kör olursunuz. Boğazınızı öyle bir şişirir ki nefes alamazsınız. Anında yapar bunları. Hemen. Öldürür." (Kopan, 2021: 14). Sıradan bir doğa olayı olarak bildiğimiz rüzgârın, öyküde insan vücuduna verdiği zararları bir bir sayan çocuk anlatıcı için rüzgâr ölümle eş değer sayılmıştır. Yazar, bu durumu öyküsünde abartılı bir şekilde **ironik** söylemle anlatır. Coronavirüs solunum yoluyla bulaşan bir enfeksiyon olduğu için metinde de Rüzgâr bu sebeple kullanılmış olabilir. Yüksek ateş, soğuk algınlığı, öksürük gibi belirtilere sahip olan Coronavirüs, hasta ettiği insanların ciğerlerine inerek nefes darlığına veya ileri boyuta solunum yetmezliğine hatta hastanın ölmesine neden olabilir. Hikâyede yazar rüzgârın toplumsal yapıyı nasıl değiştirdiğini on yaşındaki bir çocuğun gözüyle anlatarak modern dünyanın eleştirisini yapmıştır. Yekta Kopan, modern dünyanın gün geçtikçe artan iklim felaketleri, eşitsizlikler, çevresel yıkımlar ve son yılların biyolojik yıkımı olan pandemi gibi sorunlarını öyküsünde "rüzgâr" metaforunu kullanarak ismi belli olmayan küçük çocuğun gözüyle anlatmış ve dünyanın sorunlarına dikkat çekmiştir: "O dediği şeyleri öğrenemedik. Çünkü okul kapandı. Çünkü bir gün biz okuldayken Rüzgâr geldi. Ağzımızı, yüzümüzü mendillerle, atkılarla kapattılar. Mendili olmayanlara bez parçaları dağıttılar. (...) Artık herkes madende çalışıyordu. Öyle biliyordum. Bunu ablam demişti bir gün. O ne dese inanıyordum. O da radyodakiler ne dese inanıyordu. Okul yoktu artık, evden çıkmak yoktu. Madenler vardı bir tek." (Kopan, 2021: 13-15).

Yekta Kopan, "*Şarkısı Çocukluğun*" da çocuk anlatıcının okula gidememesinin nedenlerini **ironik** bir dille eleştirmiştir. Son yıllarda salgın bir hastalık olan Covid-19, hızla insanlar arasında yayıldığı için ve günlük vaka sayılarında görülen artışın ardından okullar kapatılarak öğrenciler uzaktan eğitim sistemine geçmiştir. Metinde rüzgâr'ın getirdiği olumsuz sonuçlardan korunmak için kapatılan okullar, pandemi döneminde kapatılan okullarla benzerlik gösterir. Yazar, son dönemde yaşadığımız sıkıntılı süreci maden ocağı, Rüzgâr gibi kötücül durumlarla anlatmaya çalışmıştır. Öyküde bir kâbus olarak görünen Rüzgâr'ın ve madende çalışmaya mecbur bırakılmışlığın yarattığı kaos ortamından dolayı programlanmış olan eğitim sisteminin bozulmasını ve bu yüzden de okula gidemeyen çocuk anlatıcının eğitim durumuna yazar ironiyle dikkat çekmiştir: "Bazı insanlar rakamların değerini büyüdükçe anlar. Ama sen farklısın. O değeri anlamaya başladığın için büyüyorsun. Bir mendil uzattı bana. Gözyaşlarımı sildim. Sümkürdüm. Mendilin içine baktığımda sümüğümün yedi rakamına benzediğini gördüm. Büyümek böyle bir şeydi demek ki." (Kopan, 2021: 19).

Daha on yaşında rakamlarla oynayabilen, rakamların sırrını çözmeye başlamış ve bütün işlemleri aklından yapabilen akıllı çocuğa büyüdüğü rakamların görsel şeklini hafızasında tutabilmesiyle anlatılmaya çalışılmıştır. Böylelikle çocuğun rakamları öğrenmesiyle büyüdüğünü düşünmesi ironiyle anlatılır.

Postmodern anlatıda zaman kavramı, klasik ve modern metinlerde kullanılan anlamından farklı bir boyut kazanmıştır. İsmet Emre'ye göre "Postmodern metnin ötekilerden ayrılan en önemli özelliklerinden biri kuşkusuz onun zamanı kurgulama, zamana yaklaşma biçimidir" (Emre, 2006: 173). Postmodern anlatılarda zaman kesin, ölçülebilir olmaktan uzaklaşmıştır. Kitapta öykülerin tam olarak hangi zaman dilimini kapsadığı anlaşılabilir. Öyküde de zaman kavramına yönelik **ironik** eleştiri yapılmıştır: "Saati

hep kurmalıyız, diyordu ablam. Zaman çok önemli. Hangi günde, hangi ayda, olduğumuzu asla unutmamalıyız. Her sabah, uykuya dalmadan önce saati kurmak benim görevimdi. Hiç unutmuyordum. Zamanı unutmamak için rakamlarla oynamayı bilmek gerekiyordu. Saniye, dakika, saat, gün, hafta, ay... Hepsini öğretmişti ablam. Annemin gidişinin üstünden iki ay geçtiğini biliyordum.” (Kopan, 2021: 21).

“*Şarkısı Çocukluğun*”da; gün, ay, yıl, mevsim, saat cinsinden zamanı unutmaktan korkan çocuk kahramanın ablası, ona zamanı unutmaması için zamanla ilgili kavramları ve rakamları öğreterek kardeşini bu konuda hassas davranması için uyarmıştır. Yazar, çocuk anlatıcının rakamlarla oynamayı bilmesiyle zaman kavramını ilişkilendirerek bu durumu *ironik* üslupla anlatmıştır. Öyküde ablanın zamanı unutmaktan korkması, modern zamanın klâsik, planlı, programlı hayatına bir eleştiri yapıldığını düşündürür.

Arayış ve kaçış motifine yer verilen öyküde abla-kardeş rüzgârın olmadığı ve insanları öldürmediği başka bir adaya kaçarak kurtulmak isterler: “Kurtulacağız, dedi. Başka adalar da var, biliyordum bunu, biliyordum. Rüzgâr’ın olmadığı bir yer var. İnsanların ölmediği bir yer. Oraya gideceğiz. Kurtulacağız. Yaşlanınca da mı ölmüyorlar, diye sordum. Saçlarını karıştırıp güldü ablam.” (Kopan, 2021: 24). Ütopik bir mekâna kaçma, gitme isteği postmodern anlatıların pek çoğunda işlenen bir konudur. Burada da yazar anlatı kişilerini dünyanın içine düştüğü kaostan uzaklaştırarak büyülü mekânlarda yaşama hayali kurdurur. Modern dünyada insanların artan huzursuzlukları ve güvensizlikleri çağımızda önemli bir problem olmuştur. Yekta Kopan, on yaşındaki çocuğun içinde derinden hissettiği ölüm korkusunu, çocuğun nazarında başka bir adada yaşayıp yaşlanılsa da rüzgâr’ın öldürmediğine şaşırmasını yazar, ironi yaparak anlatmıştır.

*Bana Kuşlar Söyledi*deki “*Dancing Queen*” öyküsünde yazar, bir kız çocuğunun, ölüm döşeğinde olan hasta anneannesini anne-babasıyla ziyaretine gitmesini ve anneannesinin odasında, hasta yatağının başında ettikleri sohbetleri, dansları dokuz yaşındaki kız çocuğunun gözüyle anlatır.

Yekta Kopan’ın, “*Dancing Queen*” –Türkçesi- Dans Eden Kraliçe öyküsündeki kraliçe, yaşlı bir anneanneyi temsil eder. Henüz dokuz yaşında olan küçük kız çocuğunun ölüm döşeğindeki anneanesi onun için hayat dolu, süper bir kahramandır. Çünkü anne-babası tarafından devamlı azarlanan, hoyrat bakılan, istenmeyen kız çocuğuna sevgi ve şefkat gösteren, saçlarını okşayan, sıkı sıkı sarılan, ‘Sen benim canım torunumsun.’ diyen bir tek anneanesi vardır. Hasta yatağında dans etmeye çalışan anneannenin dansa olan tutkusunu Yekta Kopan, kraliçe anneanne ifadesiyle vurgular. Küçük kız çocuğuna hiç kimseye aldırış etmeden, içinden geldiği gibi özgürce dans etmesini söyleyerek kızın kendisiyle barışık olmasına yardımcı olur. “Sen de hep kendi çevrende dön hangi şarkıyla istiyorsan. Nerede istiyorsan. Sen de kendi ABBA’ını bul. Aç kollarını, dön çevrende. Düşmekten korkma. Bir şekilde kalkarsın yine. Ama o sevdiğin şarkının notasını kaçırma. İçinden geldiği gibi dans et.” (Kopan, 2021: 51). Yazar, dansı simgesel olarak kullanır. Aslında dansla kastedilen, çocukların özgür düşüncelerine büyüklerin gölge etmemesi ve çocuğun dilediği zaman dilediğini yapabilmesidir.

“*Dancing Queen*” öyküsünde, babası dokuz yaşındaki kızının huyunu beğenmez ve kahvaltı sofrasında, büyüyünce kendine ne arkadaş ne de bir koca bulamayacağını söyleyerek çocuğun canını sıkı sıkıya çalışır. Fakat çocuk babasının söylediklerini saçmalık olarak görür ve onun bu eleştirileri karşısında güçlü durur: “Zeytin ne güzel bir şeydi böyle, babaların bütün anlamsız laflarını yok edebilen bir tadı vardı. Canım zeytin dedim içimden.” (Kopan, 2021: 36). Kız çocuğunun gözünde zeytinin tadı yeni bir değer kazanmıştır ve zeytini, anlamsız lafları yok edebilen bir güçte görmesini Kopan, öyküde zeytine yeni bir görev yükleyerek *ironik* bir dille ifade etmiştir. Anne-babasıyla zayıf bağları olan küçük kız çocuğu, geleceği hakkında saçma düşüncelerde bulunan babasının söylediklerini önemsemediğini omzunu silkip alakasız bir durumla peş peşe ağzına attığı zeytinleri yiyerek göstermek istemiştir.

Öyküdeki küçük kız çocuğu, anne-babasının sahte bakışlarından, ikiyüzlü davranışlarından artık sıkıldığı için bu durumun üzerinde durmaz. “Nefret ederdim böyle gizli kapaklı işlerden. Neyse ki aile denen şeyin gerçekleri örtbas etme çetesi olduğunu ilkokula başlamadan öğrenmişim.” (Kopan, 2021: 36). Öyküde çocuk kahramanın ailesinin gerçekleri saklamasını ve gizli kapaklı işlerle uğraşmasını yazar, çocuğun nazarında ‘gerçekleri örtbas etme çetesi’ benzeterek ironi yapar. Yekta Kopan, “*Dancing Queen*” öyküsünde küçük kız çocuğunun bakış açısıyla modern çağda büyüklerin birbirleriyle samimi yetsiz, sahte ilişkiler içinde olduklarının eleştirisini yapar.

Yekta Kopan, öykülerinin birçoğunda bireyin yalnızlığını, iletişimsizliğini ve kopuk aile bağlarını işler. *Bana Kuşlar Söyledi* öykü kitabında da isimleri belli olmayan çocuk kahramanların penceresinden onların merak, korku ve yalnızlık duygusuna, anne-babalarının çetrefilli hayatlarını anlamlandırmalarına, aile içi çatışmalarına ve iletişim kopukluklarına ortak olur. Modern zaman çocukları da öyküde aradıkları sevgiyi, mutluluğu ve huzuru anne-babalarının yanında veya yaşadıkları evde bulamazlar.

İsmet Emre, *Postmodernizm ve Edebiyat* adlı kitabında 21. yüzyılda aile kurumunda yaşanan değişimi postmodern teoriyle şöyle açıklamıştır:

Genel olarak bakıldığında postmodern metinlerin olay örgüsünün önemli bir parçasını işgal eden 'aile' kurumunun bu metinlerde bir probleme dönüştürülerek sorgulandığı ve çoğunlukla modern sürecin aile kurumu üzerindeki olumsuz etkilerinin ortaya çıkardığı patolojilerin gözler önüne serildiği görülür. Bu metinlerde yer alan aileler ya da aile bireyleri, çoğunlukla parçalanmış, aile birlikteliğini sağlayan ortak değerlerden uzaklaşarak 'atomize' olmuşlardır. Bu hem ailenin kendi iç unsurlarının birbirlerine yabancılaştırmaları bağlamında hem de bir aile ile öteki aileler arasındaki ilişkilerin kopmaları bağlamında böyledir (2006: 328).

Çocuk kahraman, takside anneannesinin evine giderken aklında uzaylıları düşünür. “Zaten aklım başka yerdeydi, saçma sapan deneylerinin sonucunu görmeden dünyayı terk eden korkak uzaylıları düşünüyordum. Madem bir çocuğun hastalıklı bir ortamda büyümesiyle ilgili bir deney yapıyorsunuz, sonuçlarını göreceğiz kadar cesur olun. Tabansız uzaylılar!” (Kopan, 2021: 38). Yazar, çocuk kahramanın uzaylıların yaptığı deneyleri bilimsel değil de saçma sapan görmesini *ironik* dille anlatmıştır. Burada modern bilim ve aklın merkeze alındığı dünya düzeninin eleştirisi, özellikle de yapılan deneylerin eleştirisine yer verilmiştir. Metinde insanlar üzerinde bile deney yapılması eleştiriliyor. Yazar, öyküde insanı tabansız uzaylılara benzeterek ironi yapar.

Öyküde, küçük kız çocuğunun kuzenleriyle alaylı betimlemelerde bulunmasını Yekta Kopan, ironi aracılığıyla anlatmıştır. “Büyük dayımın zekâ küpü oğlu ve küçük dayımın yapış yapış şekerli ikizleri... Üç hasta ruh. Uzaylıların en anlamsız projeleri!” (Kopan, 2021: 39). Küçük kız, gıcık olduğu kuzenlerine ‘zekâ küpü’ ve yapış yapış şekerli sıfatlarını kullanarak onunla alay eder. Ayrıca öyküde küçük kızın, gıcık olarak anlattığı kuzenlerini uzaylıların başarısız projeleri olarak görmesine yazar ironi yaparak dikkat çeker.

“*Dancing Queen*” öyküsünde çocuk kahraman anneannesini ve anneannesinin evini kendisini güvende hissettiği için çok sever. Uzaylılara ilgi duyan çocuk kahramanın düşüncelerini Yekta Kopan, gerçeküstü bir unsur olan uzaylılar üzerinden *ironik* söylemle anlatır: “Hatta bu evin dünyadaki en güzel ev olduğunu söyleyebilirdim. Olur da bir gün uzaylılar, ‘Dünyanın merkezi neresi?’ diye soracak olsalar, onlara bu evi gösterecektim” (Kopan, 2021: 41). Küçük kız çocuğu, anne-babasından nefret eder. Çünkü kendisini sadece anneannesinin sevdiğini düşünür. Bu yüzden devamlı anneannesine birlikte olmak ister. Kendi evinde mutlu olmadığı için anneannesinin evini dünyanın en güzel evi olarak görür. Hatta küçük kızın, uzaylılara bir gün Dünyanın merkezinin anneannesinin evi olduğunu göstermek istemesini yazar, çocuk bakış açısıyla gözlemleyerek, *ironik* söylem aracılığıyla anlatmıştır. Küçük kızın dünyasında onu sevip koruyan bir tek anneanesi vardır.

Çocukların dünyasını iyi gözlemleyen yazar, bu öyküsünde küçük kız çocuğunun, anneannesinin hastaneden gelen özel yatağını zihninde uzay gemisine benzetmesini *ironik* dille anlatmıştır. “Şimdi hastaneden getirdikleri uzay gemisine benzeyen bu kocaman şeyi pencerenin önüne yerleştirmişlerdi.” (Kopan, 2021: 42). Küçük kız çocuğu anneannesini, onu koruyup kollayan, ona kızmayan ve ona umut veren güçlü kadın olarak görür: “Canımdı o benim. Annemle babam bale kursuna yazdırmak için inat ettiklerinde karşılıklarına dikilip, ‘Olamadığınız her şeyi torunumun üstünde denemeyin a deliler, istemiyor işte anlasanıza,’ diyen güçlü kadın. İçimden geldiği gibi konuştuğumda bana kızmayan, uzaylıların ayarlarını bozmadığı tek insan.” (Kopan, 2021: 44).

Küçük çocuğun gözünde anneanesi, uzaylıların ayarlarını bozmadığı tek insandır. Yazar bu durumu gerçeküstü varlıklar aracılığıyla anlatarak ironi yapar. Çünkü anne-babası kızlarını sevmediklerini açıkça söylerler. Küçük kız çocuğu, hayal dünyasında tasarladığı uzaya ve uzaylılara sığınarak anne-babasından ve gıcık kuzenlerinden kaçmak ister. Postmodernist bir bakışla değerlendirildiğinde, öyküde

küçük çocuk kahramanının adının söylenmeyip silik bırakılması, ailesinden uzaklaşması, ötekileştirilmesi olarak yorumlanabilir. Modern dünyanın tek tipleşiren yapısını dış dünyadaki gerçekdışı canlıların varlığına inanan çocuk kahramanın gözüyle yazar ironi yapmıştır. Yazar ayrıca burada yenedünya düzenini inşa edenleri yani modernizmin kurallarına göre programlandırılan insanları eleştirir. Onlara uzaylı der. Modern dünyayı inşa edenleri uzaylılara benzetir.

Yekta Kopan, çocuk kahramanın dünyasında anneannesinin hasta yattığı odayı uzaya, kendisini ve anneannesini gezegene, odadaki eşyaları ise uydulara benzeterek ironi yapmıştır. “An’anem ölüyordu ve biz dans ediyorduk. İkimiz gezegenlerdik, eşyalar uydularımız. Uzayın derinliğindeydik. Uzaylıydık. Mamma Mia!” (Kopan, 2021: 52). Ayrıca yazar, ölüm döşeginde olan anneanneninin torunuyla dans etmesini de ironi yaparak anlatır. Çocuğun hayal dünyasında anneannesiyile birlikte uzayda yaşama isteği vardır. Çünkü orada anneannesiyile çok mutlu olacağını düşünür. Her şeyi dilediği gibi özgürce yapabilecektir. Ona karışan, baskı yapan, horlayan anne-babası olmadığı için kendini rahat hisseder. Çocuk kahraman, içinde bulunduğu bunalımı, modern hayatın sonunda büyük bir yıkım yaşatarak çocuğun ötekileşmesine, yalnızlaşmasına, hayattan saklanmaya çalışmasına, yaşadığı çevreden kaçıp kaybolmak istemesine neden olur. Yekta Kopan da “*Dancing Queen*” öyküsünde küçük çocuk kahramanın bu ruh hâlimden kurtulması için ‘kraliçe anneanne’ karakterini yaratarak çocuğa, özgürce düşünebilmeyi, dilediği gibi dans edebilmeyi nasihat eder.

“*Uyku Koyunu*” öyküsünde Yekta Kopan, kopuk aile bağlarını ve aile içi iletişimsizliği, dramatik aile içi meseleleri altı yaşındaki Öteki Teo’nun bakış açısıyla okuyucusuna **ironik** söylemlerle anlatır. Gerçek adı Teoman olan abisinin on beş yaşında bileklerini keserek intihar etmesinin ardından annesi yeni doğan oğluna ‘sen benim yeni Teoman’ımsın.’ diyerek sarılır. Yani annesi intihar etmiş oğlunun adını kardeşine verir. ‘Öteki Teo’. Gerçek Teo intihar edene kadar anne-babası ve kardeşinin harika bir hayatları varmış, Öteki Teo, abisinin intiharından sonra ailesinin hayatının bir karabasana dönüştüğünü anlatır.

Manzarayı gördüğümde sırtımdan soğuk bir ürperti geçti. Kendimi bildim bileli salondaki büfede duran vazo paramparçaydı. Yanlış anlaşılmasın, yere falan düşmemişti. Durduğu yerde patlamış, tuzla buz olmuştu. Korkudan ağzımdaki zeytin çekirdeğini yutacaktım neredeyse. ‘Vazomuz,’ dedim, ‘vazomuz anneciğim?’ Altıdudağı titreyerek, ‘Babamın nişan hediyesiydi,’ diyebildi annem. Daha fazla konuşamayacağı belliydi. Ablamla babam da geldi arkamızdan. Salonun kapı pervazının çerçevelediği bir fotoğrafı artık. Bir vazonun intiharını seyreden dört kişi (Kopan, 2021: 59-60).

Öteki Teo’nun annesi için vazo huzuru simgeler. Dolayısıyla bir anda vazonun patlamasına annesi derin üzüntü duyar. Öteki Teo, durduğu yerde bir anda patlayan vazoyu, intihar etmiş abisinin durumuyla ilişkilendirerek benzetmesini yazar **ironik** bir dille öyküsünde işlemiştir. Öteki Teo, kapının pervazında ailecek intihar etmiş vazoyu seyretmelerini bir fotoğraf karesi olarak anlamlandırır. Çünkü vazonun intihar etmesiyle bir araya toplanan aile bireylerini yazar, **ironik** söylemlerle anlatır. Kopan, öyküde aile bireyleri arasındaki bağların ne kadar zayıfladığına ve aile bireylerinin aynı evde yaşayan birer yabancı olmalarına dikkat çeker. Öyküde altı yaşındaki Öteki Teo’nun bakış açısıyla günümüzdeki aile içi ilişkilerdeki kopukluğa dikkat çeker. Kahramanın adının Öteki Teo olması da oldukça manidardır. O hem ailesinin hem de toplumun ötekileştirdiği silik kişidir.

Öteki Teo’nun babası, üniversiteden atıldıktan sonra Radyo Politika’da yorumculuk yapmaya başlamıştır. Evden ayrı yaptığı yorumları sırasında annesinin, ablasının ve kendisinin ayrı ayrı odalarda bulunmasını hapishanede olan mahkûmlara benzetir. Yazar, çocuk kahraman olan Öteki Teo’nun gözüyle babasının sesini şekerli ve ciddi bulmasını **ironik** bir üslupla anlatır. “Babamın şekerli bir ciddiyetle süslediği sesi evi kaplarken, hepimiz ayrı bir köşeye sinmiştik. Kendi hapishanelerimizin mahkûmuyduk artık.” (Kopan, 2021: 65). Öteki Teo’nun kulağına babasının sesi hoş gelmektedir. Kopan, çocuğun babasının hoş sesini ‘şekerli bir ciddiyetle’ diye anlamlandırmasını ve o sesin evi süslemesini öyküde **ironik** bir üslupla anlatır.

“*Uyku Koyunu*” öyküsünde, anne-baba, abla ve Öteki Teo aynı evde yaşayan aile bireyleri olsalar da birbirleriyle düzgün iletişim kuramayan mutsuz bireylerdir. Çocuk anlatıcının ablasının anne-babasıyla konuşmak istediği bir konu vardır. Ama anne ve babası kızlarına zaman ayırıp onu dinlemezler. Artık

iyice yalnızlıktan ve mutsuzluktan bunalan çocuğun ablası evi terk eder. “Gitmeden salondaki büfenin üstüne bir not bırakmıştı. Bu sabaha kadar antika vazonun durduğu yere. Hafif sola yatık elyazısını hüznle okudum: ‘Gidiyorum. Çünkü uyumadan önce sizinle aynı koyunları saymıyorum.’” (Kopan, 2021: 66). Öyküde uyku koyunlarını saymanın huzur getireceğine inanan anne ve çocukları rahat uyumak için yatmadan önce uyku koyunlarını sayarlar. Yalnız Öteki Teo’nun ablası ailesiyle aynı koyunları saymadığını yazar öyküsünde ironi yaparak anlatır. Uykusuzluk sorunu yaşayan çocuk koyun sayarak istemediği düşüncelerden kurtulacağına olan inancını yitirmiştir. Çünkü ailesiyle aynı koyunları saymamaktadır. Ailesi çocuğun beyaz koyunları birer birer sayarak çitten atlayarak uykuya geçeceğini düşünür. Oysaki çocuk gözlerini kapayıp uyku koyunlarını saymaya başladığında, beyaz koyunların arasında siyah koyunun da çitten atlamaya çalıştığını dolayısıyla huzurlu ve rahat bir şekilde uyuyamadığını anlatmak ister. Modern hayatın olumsuzluklarından etkilenecek bireyin içine düştüğü bedbinlik, iç sıkıntısı, bunalım, yalnızlık ve yabancılaşma hissi modernizm sonrasında ortaya çıkan bireyin benliğinin ve bilincinin parçalanmasıyla metinde ilişkilendirilir. Birey adeta yaşadığı ortamın da etkisiyle içindeki kafesten çıkarak özgürleşmek ister. Öteki Teo’nun ablası da böyle bir ruh hâli içindedir ve evi terk ederek özgürleşmek ister.

“*Erimemiş Şekerler*” öyküsünde Yekta Kopan, adından da anlaşılacağı üzere ironi yüklü ifadelerle yer vermiştir. Öyküde, isimsiz çocuk anlatıcının ‘Hidayet’ adında kurduğu hayâli kahramanıyla yaptığı sohbetler anlatılır.

Pek çok postmodern anlatıda olduğu gibi öyküde, çocuk anlatıcının zihnindeki hayâli kahramanı yani ikinci benliği Hidayet’in küfürlü sözlerini çocuk defterine yazmaması gerektiğini ve bu sözleri yasaklı sözler diyerek benzetmede bulunmasını yazar ironi yaparak anlatır. “Böyle diyor Hidayet, daha fena sözler de söylüyor. Onlar evden çıkması yasak sözler. Bazı sözler yasak. Yasak. Hepsini yazma, diyor. O sözler aramızda kalmalı, deftere bile yazılmamalı onlar!” (Kopan, 2021: 69).

Öyküde, çocuk anlatıcı derslerini yapamayan, çarpım tablosunu ezberleyemeyen, kafası karışan bir çocuktur. Hidayet, çocuğun çarpım tablosunu ezberleyemediği için onu küçümser. Yazar da “*Erimemiş Şekerler*” öyküsünde Hidayet’in çocuğu küçümsemesini **ironik** eleştiri yaparak anlatır. “Daha çarpım tablosunu bile ezberleyemedim. Ulan ne var ki kerrat cetvelinde, bakkalın çırağı bile ezberlemiş, diyor Hidayet. Kerrat cetveli, çarpım tablosunun öbür adı.” (Kopan, 2021: 70). Yekta Kopan, öyküde eğitim süresince çocukların yarış atı olarak görülmesine eleştirel bir üslupla dikkat çeker.

“*Bızdık*” öyküsünde yazar, ismi belli olmayan çocuk kahramanın babasının iş değişikliği nedeniyle okulundan ve arkadaşlarından ayrılarak ailecek başka bir şehirde iki katlı, bahçeli bir eve taşınmalarını ve yeni okuluna, arkadaşlarına alışamamasını, uyum problemi yaşamasını anlatır.

Çocuk kahraman, okula yeni geldiği için kendisine ‘Bızdık’ isminin takılmasından hoşlanmaz. Bu yüzden de kahramanın yeni okuluna alışamayacağını yazar ironi yaparak vurgular. Postmodern anlatı özelliklerinden biri olan kahramanın adının belli olmamasının sebebini bireyin ötekileşmesi, yalnızlaşması, kendi içinde yaşadığı kimlik kaybıyla açıklamamız mümkündür: “Ders sırasında bile cep telefonuyla oyun oynayan bir oğlana, ‘Hangi oyun o?’ diye sormuştu. Cevap vermek yerine telefonun ekranını göstermişti oğlan. Bildiği bir oyundu. Annesinin tabletinde akşam yemeklerinden sonra yarım saat oyun oynama hakkı vardı. Oğlanın tıkanıp aşamayı nasıl geçebileceğini biliyordu. Tam kopya vermeye hazırlanırken, ‘Anlar mısın sen bu işlerden Bızdık?’ demişti oğlan. Bızdık demişti. Bızdık!” (Kopan, 2021: 74).

Ufak çocuk anlamına gelen “*Bızdık*” kelimesini yazar, öyküsünde küçümseme ve alay etmek gibi anlamlar yüklemiştir. Yazar, **ironik** bir dille öyküsünde sınıftaki oğlanın, ‘Anlar mısın sen bu işlerden Bızdık?’ demesini eleştirir. Ayrıca yazar, modern çağın getirdiği yenilikler, teknolojik gelişmeler ile çocukların telefon, tablet gibi teknolojik ürünlerle sanal dünyanın bir parçası olmalarına da dikkat çeker. Günümüz toplumunda hem bireylerin hem de çocukların vazgeçilmez bir parçası olan telefon, tablet gibi teknolojik ürünlerin faydalarının yanında zararları da olmuştur. Yazar, “*Bızdık*” öyküsünde çocuk anlatıcının telefondaki oyunu oynamayı bilmediğini düşünen ve onunla alay eden sınıftaki oğlanı eleştirir. Çünkü yazar, teknolojik gelişmeleri yararlı yönde kullanmayan çocukların zamanla bencilleşeceğine, yabancılaşacağına ve birbirleriyle çatışacağına dikkat çeker.

Yeni okulunda etrafındakilere uyum sorunu yaşayan on üç yaşındaki çocuk kahramanın dersleri kötü olduğu için öğretmen, çocuğun annesini okula çağırıştır. Babası yeni kuşağın ergenliğe erken girdiğini

ve enerjisini boşaltması gerektiğini söylemiştir. Annesi de evimin küçük erkeği ergen oluyormuş diyerek gururlanmıştır. Oysaki çocuk kahramanın, ergenlik umurunda değildir. Anne-babası oğlunun derslerine çalışması gerektiğini şu cümlelerle vurgulamıştır: “‘Ama bazı durumları da anlaması lazım babası. Okula verdiğimiz paranın yarısıyla bütün bir yıl geçinen aileler var. Ne gerekiyorsa yapıyoruz.’ ‘Annen haklı. Sırf boyu kısa kalmaması diye, o basket kursuna eşek yüküyle para ödüyorum ben.’ ‘Babanın ne kadar çok çalıştığını görmüyor musun?’” (Kopan, 2021: 76).

Yeni geldiği okula alışamayan çocuğun anne ve babası çocuklarının psikolojik durumunu, hislerini anlamaya çalışmak yerine okul ve basket kursu için yüklü miktarda para harcadıklarını babası argo kelimeyle dile getirir. Yekta Kopan, modernizm eleştirisini öyküde eşek yüküyle ödenen paraya dikkat çekerek yapmıştır. Yazar, metinde modernleşmeyle birlikte paranın gücüne güvenen bireylerin arttığını söyleyerek *ironik* bir dille bu değişimi eleştirir.

Öyküde, çocuk kahramanın babası, çocukken korkuyla ve cezayla büyüdüğü için kendi oğlunu korku ve cezadan uzak, motive edilmesi gerektiğini eşine söyleyerek geçmişteki eski düzene yani geleneğe eleştiride bulunur. “‘Bizi cezayla büyüttüler de ne oldu? Benim oğlum korkuyla büyümeyecek, sadece motive olması lazım.’ demişti babası.” (Kopan, 2021: 76). Yekta Kopan, öyküde çocuk kahramanın hayallerini, tercihlerini önemsemek gerektiğini ve anne-babaların çocuklarını kendi bildikleri doğrunun içine sıkıştırmayı, baskı altına alma çalışmalarının yanlış olduğunu vurgular. Ayrıca öyküde çocukların, özgürce düşünebilecekleri bir dünyada yaşamaları için büyüklerin üzerlerinde gölge etmemelerinin gerektiği mesajını verir.

Okuldan sonra ormanlık alandaki duvarın üstünde babasını bekleyen çocuk kahraman, duyduğu hışırtılar üzerine ormana doğru yürümeye başlar ve bir yaban domuzu görür. Korktuğu için kaçacaktı ki yaban domuzu konuşmaya başlar. Yekta Kopan, ironi aracılığıyla yaban domuzunu konuşturarak çocuk kahramanın gözünde hayal olanı gerçekleştirmiş olur. Çocuk kahramanın yıllardır hayalini kurduğu hayvanlarla konuşma isteğini yazar *ironik* anlatımla gerçekleştirmiştir.

Domuz iki adım geri attı. Başını eğdi. Bir şey düşünüyor gibiydi. Derin bir nefes verdi burnundan, hırıltılı bir nefes. ‘Annen bizi yemenin günah olduğunu söylemiştir sana, belki de pis olduğumuzu söylemiştir. Ama konuşmak günah değildir herhalde.’ ‘Bilmem. Değil midir?’ ‘Bak bir sürü ağaç var burada. Şu dalların arasında kuşlar var. Arılar var. Çiçekler, böcekler var. Keşke hepsini dinleyebilseydin, keşke hepsiyle konuşabilseydin. Dünyada hikâyesini anlatmak isteyen kim varsa, dinlesen keşke. Bu kadar çok hikâyeye varken dinlememek, konuşamamak daha büyük günah (Kopan, 2021: 79).

Yekta Kopan, modern çağda birbirimizi dinlemenin ve anlamamanın önemini kaybettiğini öyküde yaban domuzunu konuşturarak anlatmıştır. Yazar, bütün insanları, doğayı, canlıları ve hikâyeleri yargılamadan onları dinlememiz, anlamaya çalışmamız gerektiğini öyküsünde ifade etmiştir.

Yekta Kopan, “*Bızdık*” öyküsünde çocuk kahramanın yanında, yaban domuzunu konuşturarak büyüklerin sevimli, beyaz yalanlarına hayvanların dünyasında yer verilmediğini insanların ‘Kuşlar söyledi’ diye ifade ettiği sözü domuzun alaylı bir kahkaha atarak insanlara eleştiri yaptığını *ironik* üslupla anlatır. Yekta Kopan, masum çocukların gözünden dünyaya bakarak büyüklerin ikiyüzlülüklerinin ve yalanlarının çocukların üzerinde gölge etmemesini *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabında sıklıkla dile getirir.

Yazar, “*Bızdık*” öyküsünde modern zamanların çocuğu olan kahramanın, ailesiyle iletişim kuramamasından ve okuldaki arkadaşlarıyla da mutlu olamamasından ötürü çocuk kahraman kendini yalnız hisseder ve bu yüzden kendisiyle konuşan yaban domuzuyla arkadaş olmak ister. Çünkü çocuk kahraman gerçek dünyada mutlu olmadığı için ormandaki hayvanlarla konuşan süper kahramana dönüşmeyi hayal eder : “‘Senin asıl konuşmak istediğin ben değilim ki çocuk. Sen aslında annenle, babanla konuşabilmek istiyorsun. Seni dinlemelerini istiyorsun. Annen, öğretmenlerine bağırsın istiyorsun. Baban okula gitsin, sana Bızdık diyenleri tek tek azarlasın istiyorsun. Bunun için biraz sabırlı olman gerekiyor.’” (Kopan, 2021: 81).

Modern çağda mutlu olamayan çocuk kahraman, mutluluğu ormandaki hayvanlarla konuşabilmede bulabileceğine inanmıştır. Günden güne korkutucu olan bu dünyada yitirilmiş birçok değeri, masum

çocuk kahraman, yaban domuzuyla arkadaşlık etmede bulmaya çalışır. Fakat yaban domuzu arkadaşlık edebilmelerinin mümkün olmayacağını ona söyler. Yekta Kopan, çocuk kahramana sabırlı olmasını, gerçeğe yüzleşmesini ve hesaplaşmasını yaban domuzunun ağzından *ironik* bir üslupla anlatır.

Yazar “*Bızdık*” öyküsünde ormandaki baba domuzu, konuşturarak günümüz modern insanların doğayı tahrip ettikleri için yiyecek bulamadıklarını, yavru domuzların aç kaldığını sitemli bir dille çocuk kahramana şikâyetle bulunur.

‘O kadar da mutlu değiller,’ dedi baba domuz. Yine aklından geçenleri okumuştur. ‘Ormanın üst tarafında yeni bir site yapıyor insanlar. Bütün ağaçları kestiler. Yiyecek bulmak için buralara kadar inmemiz gerekiyor.’ Utandı birden. Kendisi de ormandaki bir sitede oturuyordu. Babası genel müdür olduğu için mi aç kalıyordu yavru domuzlar? ‘Keşke kimse aç kalmasa,’ diyebilirdi sadece. Sonra aklına harika bir çözüm geldi. ‘İstersen ben her gün okul çıkışı size yemek getirebilirim buraya’ (Kopan, 2021: 81).

Yekta Kopan, modern dünyanın içinde bulunduğu şehirleşme, kontrolsüz nüfus artışı ve ekolojik yıkım gibi problemlerle doğayı tahrip eden büyüklerin, çocuklara güzel bir dünya bırakmadıklarını ve kendileriyle hesaplaşmadıklarını öyküde *ironik* bir dille eleştirir. Baba domuzun, hayatın doğallığına müdahalede bulunan insanlardan duyduğu sıkıntıları çocuk kahramana anlatır. Çocuk kahraman da okul çıkışı ona yemek getirebileceğini söyleyerek kendince çözüm yolu bulmaya çalışmıştır. Bu sebeple öyküde insanlar tarafından ormanların kesilip yerine sitelerin yapılmasını yani betonlaştırılmasını ormanda yaşayan canlıların beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçları için ne kadar tehdit oluşturucu bir durum olduğunu vurgulamaya çalışmıştır.

Doğal olanın tahribatının yanı sıra modern şehirlerde yaşamaya çalışan bireylerin özellikle de aydınların köksüzlükleri, siyasi, ideolojik baskılar sebebiyle karamsarlıkları, değişen davranışları, bağımlılıkları, mutsuzlukları, hayatlarındaki maddi ve manevi boşluklar çağın sorunları arasındadır. Söz gelişi büyük ölçekli sanayi merkezlerinin kurulması, daha güvenli olduğu düşünülen ve nüfus oranına endeksli artan barınma ihtiyacına çözüm olarak tasarlanan apartmanlar, her geçen gün özellikle de çarpık kentleşmenin olduğu mekânlarda hem bireye hem de doğaya zarar vermeye devam etmektedir. Bu sebeple postmodernistler başta çevre duyarlılığını geliştirmek için çaba sarfederler (Şahin, 2019: 322-323).

“*Pos Bıyıklı Hayalet*” adlı öyküde, çocuk anlatıcının annesiyle birlikte akşam izlediği Hamlet filminin etkisinde kalarak ölmüş babasının duvarda asılı fotoğrafına bakınca babasının pos bıyıklı bir hayalet olabileceği düşüncesini aklından geçirmesi anlatılır. Yazar, öyküde iç monolog tekniğiyle çocuk anlatıcının içinden geçirdiği düşünceleri *ironik* söylemle anlatır.

Bir insan bir insana, bir hayalet bir insana, bir ölü bir canlıya nasıl şeyler anlatabilir ki kaynayan kanı dondursun? Ölülerin anlattıkları insanı öldürür mü? Bütün ölüler insanın aklını başından alacak gizemli hikâyeler mi götürürler yanlarında? Şimdi çıkıp gelse babam, otursa kanepenin orta yerine annemle aramıza, şu karşı duvarda asılı fotoğrafındaki gibi pos bıyıklı bir hayalet olarak başlasa konuşmaya, anlatsa hikâyesini, biz de ölür müyüz? (Kopan, 2021: 86).

Çocuk gün içerisinde annesinden habersiz bakkaldan iki gofret alıp yer. Akşam annesiyle birlikte film izlerken sütlaç yemek istediğini söyleyince annesi çocuğa izin vermez. Çocuk, annesinin neden sütlaç yemesine izin vermediğini merak edip sorduğunda annesi bakkaldan gofret alıp kendisinden gizlice yediğini ama kuşların gelip annesine anlattığını öğrenir. Yekta Kopan, öyküde kuşlara insana ait olan konuşabilme ve fısıldama özelliklerini kazandırarak *ironik* anlatım yapmıştır: “Zaten bakkalda ayaküstü iki gofret götürmüşsün bugün. ‘Ne gofreti, yok öyle bir şey,’ diyorum panikle. Yalan söylediğim her halimden belli. ‘Yemedim ben gofret mofret, nereden çıktı bu?’

‘Bana kuşlar söyledi.’

‘Kuşlar mı?’

‘Kuşlar tabii, çocukların yalanlarını annelerine fısıldayan kuşlar pencereme kondu bugün.’ ” (Kopan, 2021: 85).

Yazar, öyküsünde anneden gizli bir şey yapıldığında kuşların anneye söylediği mesajını vererek bu dünyanın masalsi yanına dikkat çeker.

“Geçmiş *Silmek*” öyküsünde Silgi adında bir kedinin, ismi belli olmayan kahramana geçmişiyle ilgili merak ettiği sorular sorması ve birlikte yaptıkları sohbetler anlatılır. Yekta Kopan, hikâyede kediyi konuşturarak *ironik* bir anlatım sergiler.

‘Bir şeyler var, eksik kalmış parçalar. Orada bir yerde duruyor, çocukluğun o tuhaf anılarında. Ama ne olduğunu bir türlü bulamıyorum. Neden korkuyorum gök gürültüsünden? Neden yalnız kalamıyorum, neden iki dakika başka odada olsan hemen peşinden geliyorum? (...) Hadi hepsinden geçtim, sana kırgın olduğum zamanlarda bile biraz başımı okşasan neden mırıldamaya başlıyorum? Nedir o öyle, mırr mırr? Neden? Bütün takıntılarımızın cevabı çocukluğumuzun pati izlerinde mi? Eksik parça orada mı? (...) Belki de bir canlının yüreği sadece çocuklukta dilediğince atıyor. Korkmadan, hesaplardan, bütün mümkünlere inanarak (Kopan, 2021: 90).

Geçmişini bilmeyen kedi, hayatında eksik kalmış parçalar olduğunu düşünür ve bu düşüncesinin çocukluğunda yaşadığı tuhaf anılardan kaynaklandığını söyler ve kendine sorduğu soruları cevaplayamaz. Kopan, kedinin çocukluk anılarıyla yüzleşmesi gerektiğini *ironik* söylemlerle öyküde anlatır. Hayatımızdaki eksik parçaların yansımaları, büyüdükçe hayatımızdan silikleşeceği için yazar, çocukluğumuzdan bağımsız olamayacağımızı ve çocukluk anılarımızla yüzleşmemiz gerektiğini vurgular.

Yekta Kopan, “*Sır: Bir Masal*” öyküsünde, köy halkının gözünde pek sevilmeyen, haylaz olarak bilinen yedi yaşındaki Sadık’ı bir gün babası, Rıza Usta adında bir çömlekçinin yanında çırak olarak çalışmaya verir. Rıza Usta’nın oğlu olmadığı için Sadık’ı oğlu yerine koyar ve bildiği her şeyi Sadık’a öğretir. Rıza Usta, Sadık’a dükkânında duran üç çömleğin sanatının bütün sırrının bu çömleklerde olduğunu söyler. Bu üç çömleğin adı; sadakat, bilgi ve rehavettir. Bir gün, Rıza Usta vefat eder. Dükkânda üç çömlek hariç Rıza Usta’nın yaptığı tüm çömlekler satılır. Sadık da güzel, çatlaksız çömlekler yapar ama köy halkı bunları satın almaz. Bunun sebebini özü sözü bir olan Tahir Baba’ya sorar. O da köy halkının haylaz belledikleri için güvenmediklerinden almadıklarını söyleyince Sadık’ın üzülp ağlamasını yazar abartılı bir üslupla ironi yaparak anlatır. “Dükkânın kapısını kapayıp, yere çömeliverdi Sadık. İçinden o güzelim üç çömleği kırmak geliyordu. İçinden artık hiçbir şey gelmiyordu. Ağladı. Hüngür hüngür ağladı. Gökten düşseydi onun gözyaşı, kuraklığa çare olurdu.” (Kopan, 2021: 122). Köyde aylardır süren kuraklığın çaresini arayan köy halkı adaklar adar, kurşunlar döktürür, yağmur dualarına çıkar ama hiç biri başarılı olmaz. Yekta Kopan, Sadık’ın yaptığı çömleklerin satılmadığı için ne kadar çok ağladığını vurgulamak için Sadık’ın gözyaşlarını, kuraklığa çare olacağını abartılı bir şekilde okuyucusuna ironi yaparak anlatmıştır.

Köyde, hatırı sayılır, sözüne güvenilir bir adam olan Arif Efendi, bir gece rüyasında kuraklığın sebebini açıklayan karga görür. Karga, Kara Aymanda olarak bilinen büyücünün lanetini yağmur bulutlarının üstüne saldığı için köy halkının toprakların çatlamış, kurak olduğunun haberini verir. Kara Aymanda’nın mağarasına giden Sadık, Aymanda’nın soğuğa soğuk, sıcağa sıcak katan işkencelerine dayanarak, çılgınlıklarına kulaklarını tıkayarak ustasının gerçeğine ermek için sadece düşünüyordu: “Dilediğince sabret, o da yanacak kül olacak, bre densiz!” Bu sözü duyduğu anda çömleklerin neden o sırada durduğunu anladı. Sadakat, bilgi, rehavet. Se, be, re. Sabır. Üç çömleğin bir araya geldiğinde diyeceklerini duymak zaman ister, tecrübe ister, sevgi ister demişti ustası. İşte artık duyuyordu: Sabır” (Kopan, 2021: 127).

Yekta Kopan “*Sır: Bir Masal*” öyküsünde Rıza Usta’nın sadakat, bilgi, rehavet adını verdiği üç çömleğin sırrını zaman sonra Sadık, neden o sırada durduğunu anlar ve çömleklerin sırrını çözer. Sadakat, bilgi ve rehavet adındaki üç çömleği yazar kelimelerin baş harflerinden ‘s, b, r,’ harflerini isim sembolizasyonu yaparak *ironik* bir dille metinde işlemiştir.

3. SONUÇ

Bu çalışmada Yekta Kopan'ın *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabındaki ironi örnekleri ve modernizm eleştirisi yazarın öyküleri üzerinden örnekler verilerek açıklanmıştır. Yekta Kopan'ın öykücülüğü postmodern anlatı teknikleri üzerine kurulur. Bu anlatı tekniklerinden biri de ironidir.

Yazarın yayımladığı son öykü kitabı olan *Bana Kuşlar Söyledi*'de; isimleri belli olmayan kahramanlara yer verilir. Metinde mutsuz aile ilişkileri, modern hayattan uzaklaşmak, yalnız kalmak isteyen bireylerin ve çocukların durumları dikkat çeker. Ayrıca metinde, modern çağın getirdiği baskı ve tekdüzelikten sıkılan bireyin kuralsızlığı esas alarak ötekileşmek istemesi okuyucuya hissettirilir. Metinde, öykü kahramanları üzerinden ironi unsurunun yansımaları görülür. Geniş bir anlam yelpazesine sahip olan ironi, söylenen sözün etkisini arttırmak, eleştirmek veya alay etmek amacıyla kullanılır.

Çalışmamızın konusu olan “Yekta Kopan'ın *Bana Kuşlar Söyledi* Öykü Kitabında Modernizme Yönelik Eleştirel Söylem ve İroni” bu noktada yazarın öykülerinde kullandığı ironi örnekleri öykü içerisinde postmodern durumun modernizm eleştirisiyle ilişkilendirilerek yeni bir bağlam kazanmıştır. Yazar, ironiyi öykülerine yeni bir bağlam kazandırmak ve modern çağ insanının durumuna dikkat çekmek için kullanmıştır. Yazar, ironiyi *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabıyla günümüz çocuklarının durumlarını ve problemlerini anlatmak, eleştirmek için kullanmıştır.

Yekta Kopan, *Bana Kuşlar Söyledi* adlı öykü kitabındaki çocuk kahramanların pek çoğunu yalnız ve toplumdan kendini soyutlamış, içine kapanık, kendini hayata karşı yabancılaştırmış, ötekileştirmiş, modern hayatın getirdiklerinden mutsuz olmuş çocuklar, anne-babasından ayrı ya da aile ilişkileri problemlili çocuklardan oluşturmuştur. Çünkü, yazar çocuk kahramanları üzerinden ironi yaparak modern çağın sonrasında çocuğun ve dünyanın sancılı durumuna dikkat çekmek istemiştir. Yekta Kopan, *Bana Kuşlar Söyledi* öykü kitabında modern çağın çocuklarının durumu ile birlikte özlem, yalnızlık, aile içi kopukluk, bireyin iç dünyasına yönelik gibi temaları **ironik** bir üslupla işlemiştir. Modernizm sonucu gelişen şehir hayatındaki bozulmaları, çocukların modern hayat içinde kendilerini bir köşeye sıkışmış olarak hissetmelerini ve özgürleşme isteklerinde başarılı olamamaları gibi pek çok problemi yazar eleştirel bir üslupla kaleme almıştır. Yekta Kopan, ironiyi kullanmada oldukça başarılı bir yazardır. Bazen metnin içine gizlediği ironiyle bazen de öykü kahramanı aracılığıyla doğrudan ironi yapmasıyla hünerini göstermektedir.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- BİNGÖL, U. (2018). Postmodern Zamanın Metal Şairi, Murathan Mungan'ın Şiirlerinde Postmodernizmin İzinde, ed. Kemal Timur, Fatih Atak, İstanbul: Akademik Kitaplar.
- BİNGÖL, U. (2019). "Bir Kavram ve Bir Edebi Tür: İroni ve Roman", Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 8: 125-134.
- CEBECİ, O. (2008). "Tarihsel Bir Perspektif Üzerinden İroni Tür ve Tekniklerinin Gelişimi ve Bazı Uygulama Örnekleri", Cogito Dergisi, 57: 87-104.
- CEBECİ, O. (2017). Komik Edebi Türler: Parodi, Satir ve İroni, İstanbul: İthaki Yayınları.
- ELİUZ, Ü. (2016). Oyunda Oyun Postmodern Roman, İstanbul: Kesit Yayınları.
- EMRE, İ. (2006). Postmodernizm ve Edebiyat, Ankara: Anı Yayıncılık.
- KONUK, O. (2007). "İroni", Hece, Edebiyatta Paradoksun Biçimi: İroni-1 (135), Nisan, Ankara: Öncü Basımevi.
- KOPAN, Y. (2021). Bana Kuşlar Söyledi, İstanbul: Can Yayınları.
- SÖNMEZ, F. (2016). "Haldun Taner'in 'Sancho'nun Sabah Yürüyüşü', 'Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu' ve 'Ayışığına Çalışkur' Hikâyelerinde İroni", Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History Of Turkish or Turkic Volume 11/10 Spring: 547-562.
- TUĞLUK, A. (2016). Postmodern Türk Romanında İroni, Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- YETER ŞAHİN, G. B. (2019). Türk Postmodern Anlatılarında Modernizm Eleştirisi, İstanbul: Bilge Kültür-Sanat Yayınları.
- Ak, E. (2021). <https://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/dunyanin-bugunune-cocuklarin-gozunden-bakinca-41825033>, (09.11.2021).

EXTENDED SUMMARY

With postmodernism, which started to be seen in Turkish literature after the 1970s, the orientation to the inner world of the individual has increased.

Yekta Kopan, who publishes works in a postmodern style, often includes postmodern narrative techniques such as intertextuality, metafiction, pastiche, parody, line, play and irony in his stories. The innovations and changes brought by the modern age have played an important role in the life of the individual with both positive and negative aspects. In this study, the result of modernity will be examined by giving examples from Yekta Kopan's story book called *Birds Tell Me*. In the last story book he published, the author chose the narrators from children and focused on the child's loneliness, depression, broken family ties, regret, hopes, alination from the environment, escape and freedom. In the author's stories; Boredom with the oppression and monotony brought by the modern age, ironiy examples are presented through heroes whose names are not known.

In the study, after comparing the similarities and differences between the elements frequently used in postmodern narratives such as parody, pastiche and line with irony, Yekta Kopan's "*Birds Tell Me*" story book, *The Song of Your Childhood*, *Dancing Queen*, *"Sleeping Sheep"*, *"Unmelted Candies"*, *"Bızdık"*, *"Pos Mustache Ghost"*, *Erasing the Past*, *"Secret: A Tale"* will be analyzed within the scope of irony with modern life criticisms presented to the attention from children's point of view.

Yekta Kopan creates multi-layered, implicit meanings by making both humour and criticism with the possibilities offered by the use of irony in his stories. In this context, examples of irony in Yekta Kopan's story book called *Birds Tell Me* will be included in our study. There are great differences between the colloquial context of irony and its context in a literary work. The subject of our study, *"Critical Discourse and irony towards Modernism in Yekta Kopan's Story Book of Birds Tell Me"*, at this point, the examples of irony used by the author in his stories have gained a new context by associating the postmodern situation with the criticism of modernism in the story. The author used irony in his stories to give a new context and to draw attention to the situation of modern age people.